

Péterù

andí wemberè tí bhàrùwà

Yàrí bhàrùwà ò ì nòtù ádròdrò dhu tí dhu

Yàrí bhàrùwà nandí ale ní Péterù, Yèsù bhà uvitatále (1.1; 5.1), mbèmbè azà kumi dòná imbò nà ato údà Yèsù ka kэгù dhu-dzidò rórò. Uvitatále tírò, abádhí ongónà ùbhi atdíkpá Yèsù mànà yà adzi dò kí'ì ònà kàsùmì ð. Yèsù ódzì ndàrà òrù-akpà ò dhu-dzidò, Péterù adù àrà Ídzi-Màkùrù núnò ìndrù tò (Kas 1-6; 9.32-12.19).

Ka karí dhu ìrè Péterù randí yàrí wemberè tò p̀bìndà bhàrùwà Romà tò kígò ò ndí ndí'ì rórò, Nerò tí kátina P̀bàrómá tò p̀bìri ð kámá dò kamá náapè ndàvu p̀bàkrístò rò ònà kàsùmì ð.

Kándí ka f̀yò ní Àziyà-Ngba tò p̀bìri tò múlayí ònà ì nífàlà ale. Kòmbí ka karí kànzi Tùrùkiyà tí. Í p̀bàkrístò ní'ì P̀bàyàhúdí mà ìnzí ní P̀bàyàhúdí mànà. Péterù rí abádhí atí olo tí, p̀bàkrístò tí abádhí rí'ì dhu-okú dò rò, ndírò abádhí m̀tífabvè nga nyé ní òrù-akpà ò nga nídhuní (1.1; 2.11). Ìnzí ní p̀bàkrístò tí ì nòtù ale nóongónà abádhí-itsì ònzì ònzì tí, 'adè àmbe òbhèná dò títò dò.

Péterù andí dhu kpàkrístò tò, ndí'ì abádhí tò a'uta ndí tí, ràdè òbì àbhù abádhí-afí tò ròkò Kàgàwà bhà ale bhèyi, ìnè m̀tí'ì ka kí'ì abádhí rò ka kávu òbì nyé nà rò rórò.

Bhàrùwà-nyèti ka kóhù tí dhu

- Bhàrùwà-dòkpa (1.1-2).
- Kàgàwà igù àlè dhu níse ka kí dhu (1.3-12).
- Ìndrù àkà 'òkò ìlā ì ìlā Kàgàwà-nyèkpò ð rórò dhu (1.13-2.10).
- M̀kristò àkànà ndònzì àp̀bè ð dhu (2.11-4.19).
- Yorowà nà m̀kristò àkà ndàdi dhu mà, kà-kàsù mànà (5.1-11).
- Bhàrùwà ríku dòná rò ovita (5.12-14).

Péterù rí ìndrù nóvì dhu

(Rom 8.17-18; 16.25-26; 2Kò 4.17-18; Èfe 2.4-8)

1 ¹ Yàrí bhàrùwà nandí ní ima Péterù, Yèsù Krístò bhà uvitatále. Ma màndí ndí bhàrùwà f̀kùkù, nyí yà Kàgàwà óvò nyí nyí'ì p̀bìndà ale tí rò. Nyí nyí'ìfàlà nyí yà adzi ð olo tírò, nyòngò òko Pòtò mà, Gálàtiyà mà, Kàpàdòkiyà mà, Àziyà mà, Bitìniyà mànà tò p̀bìri ð. ² Àba Kàgàwà náavò nyí r̀pè ndí angyiiná rò àdhàdhè ndí nyé ndí ndudhé ka dhu bhèyi. Kàbhù nyí nyí'ì p̀bìndà ale tí p̀bìndà Hìlā-Alafí-otù ð, ndí'ì nyí nyí'ì tí Yèsù Krístò-tsù dhu, ndírò ndí'ì Yèsù-azù yà ndí nufà náadè tí nyí'ò nyí'ì. Kàgàwà àkà ndàso nyí, ndàdè nyàbhù nyòkò m̀aràngà ð atdíð.

Kàgàwà ùngbeya àlè òve-bvè rò dhu náká àlè ròdò dhèdhe nà dhu

(1Kò 2.6,20; Èfe 5.1; 1Tè 5.8-9; Tit 2.11-14)

³ Dhu àkà àlè rìlè Kàgàwà, àlè tò Ádràngbàlè Yèsù Krístò t'Ábanà! P̀bìndà ádràngbà izù tò ale-afí-okú dò rò, kíbhò íp̀irònga-òwùtá àlè tò, yà ndí ndábhù ndí Yèsù Krístò r̀ngbè ndí òve-bvè rò dhu-otù ð. Ndi dhu-okú dò rò ní ndí, àlè kí dhu òdò a'uta nyé nà ùngbè àlè r̀ngbeya àlè átò òve-bvè rò, ⁴ ndí'ì àlè kabá tí yà Kàgàwà ùlì angyangyi ndí'ì àlè kokoya tí kàmàna tí dhu^a. Í dhu ní yà ìnzì ràdè 'ínza dhu, ìnzì ràdè òtì dhu, ndírò ìnzì f̀yò aya ràdè ìku dhu. Ndirò, Kàgàwà arí ì dhu òdò f̀kùkù òrù-akpà ð. ⁵ Nyí yà Kàgàwà nyí

^a1.4 Í dhu tí ka kátina ìrò ní Kàgàwà rí ìndrù igù ndàdè dhòdhòdhóngà tò íp̀irònga àbhù f̀yò dhu.

nyá'ù rò, kárfi ngbòkù òdò p̀b̀indà ádr̀r̀ng̀b̀ang̀a t̀ò ̀òb̀i ǹí, nd̀f̀ǹí nd̀í nd̀it̀èỳa t̀í nd̀í nd̀f̀g̀ù nỳí dhu kpangba yà adzi ò dhu-tsù r̀í nd̀òd̀í ònà idhò ò.

⁶Ndi dhu-okù d̀ò r̀ò ǹí nd̀í nỳí nỳí'í dhèdhe nà, ìmbà dhu r̀í'í kòmbí nỳí nỳòkò izè ò yà àkè kàsùmì ò yà nỳí nỳabàna dhèdherò umvútá-tidò-okù d̀ò r̀ò dhu màtí. ⁷Wò ì umvútá r̀í'í r̀àkù, nd̀f̀ǹí f̀ùkù a'uta-òb̀i nomvù t̀í. Orò ǹí nd̀inza rádù dhu, pbétù ka karí k̀da kàzà ònà nà, nd̀f̀ǹí ka k̀ni t̀í orò nỳú t̀í kà r̀í'í dhu. Ní f̀ùkù a'uta t̀ò kà r̀í'í nd̀í dhu bhèyi t̀í. Ndi f̀ùkù a'uta, yà atdidò f̀indá idzinga osè orò bhà idzinga d̀onà màtí, ǹí rádù àkà komvù òb̀ina, nd̀f̀ǹí ka k̀ni t̀í obhóngá t̀ò a'uta t̀í kà r̀í'í dhu. Ndirò, f̀ùkù a'uta ò nỳí nỳikò p̀òtsò dhu-okù d̀ò r̀ò ǹí nd̀í, Kàgàwà ifuya nỳí, k̀onziya siràkù ndàdè nỳilè Yèsù Krístò r̀itsi ingo ǹf̀nganí. ⁸Nỳí nỳòzè wà Yèsù, ìmbà dhu r̀í'í inzà nỳí nỳapè kàlã dhu màtí. Ndirò, nỳí nỳá'ù wà ka, ìmbà dhu r̀í'í ìnzí nỳí nỳí kàlã kòmbí dhu màtí. Ní, nỳí nỳí'í dhèdhe nà atdidò. Ndi dhèdhe ǹí ìnzí rádù ndàwe ale-tsù ò dhèdhe-tidò. ⁹Nỳí nỳí'í nd̀í dhèdhe nà Kàgàwà ígù nỳí dhu-okù d̀ò r̀ò. Wòrì ǹí nd̀í Yèsù nỳí nỳá'ù dhu t̀ò perè.

¹⁰Wò nd̀í Kàgàwà r̀í ìndrù ígù dhu d̀ò, p̀b̀anábí nàanè dhu abhò nỳú 'èni, 'adè dhu òvò angyangyi nỳí nỳakana nỳabà idzinga d̀ò. ¹¹Krístò bhà Ìlilá Alafí ǹí'í abádhi-nyetsi. Ní nd̀í Ìlilá-Alafí náabhù abádhi r̀òvò dhu angyangyi Krístò náabáya àpè mà, kàd̀yà àbàna olunà r̀ò ádr̀r̀ng̀b̀ang̀a t̀ò awàwè mànà d̀ò. Ndirò ì p̀b̀anábí náadzi ì, nd̀f̀ǹí ì ǹí t̀í ìngbà kàsùmì ò màtí nd̀irò ìngbà dhu bhèyi màtí k̀òrì dhu ǹonziya ì dhu. ¹²Ní Kàgàwà ǹitè dhu abádhi t̀ò r̀èni dhu, wò abádhi avò ìndrù t̀ò Ídzi Màkùrè ǹí abádhi ravò nzá f̀iyò itirò, pbétù abádhi ravò ka f̀ùkù. Ndirò, yà kòmbí arí k̀òvò f̀ùkù ale náarí k̀òvò yà òrù-akpà ò r̀ò Kàgàwà ìvì Ìlilá-Alafí bhà ̀òb̀i nỳú ǹí. Ní màlàyiká nỳú mà nòzè 'èni wò nd̀í dhu átò.

Dhu àkà kokò Kàgàwà-nyìkpò ò ìlã ófò ò dhu

(1Kò 6.20)

¹³Wò Kàgàwà ónzi f̀ùkù dhu k̀órò nóokù d̀ò r̀ò, nỳí nỳakà nỳí'í ònzi nỳí nỳadè kasù ònzi f̀ùkù irèta ǹí ale t̀í. Nỳí nỳakà nỳòkò ípirò r̀ò nỳìkpòkù nà, nỳadè k̀órò atdyúkù ìlì yà Yèsù r̀ingo ǹf̀nganí nỳí nỳabáya idzinga d̀ò. ¹⁴Àdhàdhì àbaya ènò dhu ìf̀ù arí ǹonzo bhèyi, nỳí nỳakà nzá nỳabhù nỳí yà inzà nỳí nỳapè Kàgàwà bhà Ídzi Màkùrè ǹf̀ǹí r̀ò nỳí nỳongónà atdyúya dhò nzèrè dhu r̀ambe nỳendà d̀ò. ¹⁵Ndirò, àdhàdhì Kàgàwà yà nỳí nunzi nỳí'í p̀b̀indà ale t̀í ale ǹí Ìlilá ale dhu bhèyi, nỳí mà átò nỳí nỳakà nỳí'í ìlilá Kàgàwà-nyìkpò ò ale t̀í k̀órò f̀ùkù màtso ò. ¹⁶Obhò t̀í, Ìlilá Andítá ò Kàgàwà r̀í dhu òvò, nd̀atí: «Nỳí nỳakà nỳí'í ìlilá ale t̀í, ìma ǹí Ìlilá ale ǹídhuní^b.»

¹⁷Ndirò, nỳitsò nỳí nỳí r̀ò, nỳí nỳarí Kàgàwà ànzi Àbakù t̀í. Ní nd̀í dhu bhèyi kà r̀í'í r̀ò, nỳí nỳakà nỳòngò k̀if̀ù atdidò yà òkò nỳí nỳòkò olo t̀í yà adzi ò ònà kàsùmì ò. Obhò t̀í, kárfi ìndrù-ànyà itd̀í nd̀í ale nỳú ónzi dhu-bvè r̀ò, ìnzí nd̀í nd̀í ìndrù-ònga òvò r̀òrò. ¹⁸Obhò t̀í, nỳí nỳéni wà ìngbà dhu bhèyi màtí Kàgàwà wèwè nỳí, nỳüvò yà abhùkù-nyetsi r̀ò nỳí nỳabà àkyàkyè màtso ò r̀ò dhu. Kèwè nzá nỳí kàkà 'inza rádù f̀aràngá t̀í kátina sèma-tidò mà, orò mànà dhu bhèyi dhu ǹí. ¹⁹Pbétù, kèwè nỳí ǹí ǹí Krístò-azù, yà atdidò f̀indá idzinga osè azu. Ndi Krístò ǹí'í àdhàdhì Kàgàwà t̀ò ka kàbhà perè t̀í tamà-ngba bhèyi, yà ìmbà r̀í'í atdí otsu nà màtí, nd̀irò ìmbà r̀í'í ngàtsi nzèrè dhu nà màtí tamà-ngba. ²⁰Kàgàwà náapè ka angyinà r̀ò, ìnzà nd̀í nd̀apè yà adzi ònzi r̀òrò. Ndirò kòmbí kàd̀ù kàtè kpangba f̀ùkù yà adzi ò dhu-tsù r̀í nd̀apà nd̀f̀ǹí nd̀í ndàra t̀í nd̀òd̀í óyá idhò ò. K̀onzi nd̀í dhu nd̀f̀ǹí idzinga nabhè t̀í f̀ùkù. ²¹Krístò-otù ò, nỳí nỳá'ù Kàgàwà yà ka nabhè r̀ingbè nd̀í òvè-bvè r̀ò, ndàdè ádr̀r̀ng̀b̀ang̀a t̀ò awàwè àbhù kà t̀ò ale. Ndirò, wò dhu-okù d̀ò r̀ò ǹí nd̀í, nỳí nỳá'ù Kàgàwà nỳadè k̀órò atdyúkù ìlì kà-f̀ò nỳí nỳòdona nỳabà dhu d̀ò.

²²Obhóngá t̀ò Òte nỳí nỳif̀ù dhu-otù ò, nỳí nỳòngò wà Kàgàwà-nyìkpò ò ìlã ale t̀í, nỳadè adòkù òzè ìmbà ònà ètrátá nà àzè ǹí. Níró nỳí nỳakà nỳòzè nỳí atdí afikù nỳú nà nzínzikù ò. ²³Obhò t̀í, Kàgàwà àbhù ípirònga-òwútá f̀ùkù p̀b̀indà Òte-otù ò. Ndi Òte r̀í'í

^b1.16 Law 19.2

mbà àdhàdhì òmò rádù òmò itse bhèyi, pbétù ka ní ìnzí arómò itse. Ndi Òte ní ípírõnga àbhù arí ìndrù tò Òte, ndirò ka ní dhòdhóhóngà nà arádí Òte. ²⁴ Obhò tí, ndi Òte ràtina:

«Kóró ale rí'í àdhàdhì írì-bí bhèyi.

Ndirò abádí tó aya rí'í àdhàdhì itsu-opfò tó aya bhèyi.

Írì-bí rádù òtyù, itsu-opfò rádù ndípà obvò.

²⁵ Pbetù, Ádràngbàle Kàgàwà bhà Òte arádí dhòdhóhóngà nà^c.»

Ndirò, ndi Òte ní Ídízí Màkùrù yà fùkù ka kàno.

Dhu àkà kongù ale Kàgàwà bhà Òte ní dhu

(Màt 21.42-44; Kas 4.11-12; Ròm 9.24-26; Èfe 2.20-22)

2 ¹ Kàgàwà àbhù ípírõnga-òwútá fùkù dhu-okú dò rò, nyí nyàkà nyàwà kórò òrù-tidò mà, ìndrù t'útrátá mà, oyoyò ale-idà-dò nà ka kí'í dhu mà, ngàtsi ale-fò dhu dò ka kí ale-afí ìli dhu mà, ìndrù t'údhútá tó irèta màná. ² Àdhàdhì írè-nzo nàarí màkyi-atdyú òho dhu bhèyi, nyí nyàkà nyòhò yà ìnzá ndí nàngbò ngàtsi dhu nà màkyi-atdyú, kà-tì ní, nyí rāká nyòhò Kàgàwà bhà Òte-atdyú. Ndi dhu bhèyi ní ndi, nyí nyádù àmbe òvi dò ní fùkù a'uta ò, rārà àhu Kàgàwà ígù nyí dhu tó dhèdhe rāká dòtsí òná idho ò. ³ Àdhàdhì Ìlílà Andítá rònna dhu bhèyi: «Nyí nyínè wà Ádràngbàle bhà ídzìnga-dzi^d.»

Yèsù mà ndí ná'ù ale màná nàrí ípírõnga nà arí'í nyuyatsi odu bhèyi ale dhu

⁴ Ní nyí nyàkà nyíndri fkyèrò Ádràngbàle Yèsù-tí'ò. Àbadi ní ípírõnga ìbho arí ìndrù tò odu, yà ìndrù adù òbvùnà igi odu. Pbetù Kàgàwà adù kòvò, ndàdù òzùnà atdíð fíndá ídzìnga òsè nyìkpóna ò odu tí. ⁵ Ní nyí mà átò, àdhàdhì ípírõnga nà rí'í nyuyatsi odu bhèyi, nyí nyàkà nyàbà ngari Kàgàwà rí pbindà Ìlílà Alafí rādí òná idza òsì nyí ní odu nzínzi ò. Ní ànyì-dzá, nyí nádù ì'í kàbhà pbàkùhání, ndíní nyí nyongó tí perè òbho kà tò Ìlílà Alafí òzè dhu bhèyi. Ní Kàgàwà rádù ì perè à'ù Yèsù Krístò-òtù ò. ⁶ Obhò tí, Ìlílà Andítá ò Kàgàwà ràtina:

«Kàní ma mòpì atdíð fíndá ídzìnga òsè odu.

Ní ma mí kilí *Sàyunì tó pbìrì dò rí'í idza-pbidò òdò rí odu tí.

Ndirò, ndi odu dò rí pbindà a'uta nòsì ale-nyì rí nzí iwà^e.»

⁷ Nírò, fùkù Yèsù ná'ù ale tírò, ndi odu ní Kàgàwà àbhù rí rífù nyí odu.

Pbetù, kāká ìnzá ka ná'ù ale tò,

«yà idza òsì arí ale nábvù igi odu

nádù òngo kòmbí idza-pbidò òdò rí ádràngbà odu tí^f.»

⁸ Ndirò, ka kándí dhu átò ì ale-okú dò rò katí:

«Ndi odu ní ìndrù-pfò-dò nábè rí odu,

yà abádí àbhù rí ràwà ì bhalabhala tó odu^g.»

Dhu úbè abádí-pfò-dò, ìnzá abádí á'ù Kàgàwà bhà Òte dhu-okú dò rò. Wòrì ní ndi Kàgàwà udhé abádí tò mèhàngù ò rò dhu.

⁹ Pbetù nyí, nyí ní yà Kàgàwà apì fíndá rùgànda ò ale, ndirò nyí ní kamà-idzà ò pbàkùhání tó mètù. Nyí ní Kàgàwà ònyà idzi dòyà ale, kà-nyìkpò ò flà ale, ndirò kùwà rí'í pbindà ale nyú tí ale. Kùnzí nyí nyùvò atdíð ètì mbìlì ìnd ò rò, ndàdù nyítsu idho rí ìndrù èkò ní húwé ráwà awáwù ò, ndíní nyí nyoyò tí yà ndí ndanzì idho rí ìndrù èkò ní kasù

^c1.25 Ìsa 40.6-8

^d2.3 Zàb 34.9

^e2.6 Ìsa 28.16

^f2.7 Zàb 118.22

^g2.8 Ìsa 8.14

indrù t^h.¹⁰ Angyi nyí nì'ì ìnzí Kàgàwà bhà ale, pbétù kòmbí nyí nyóngò wà kàbhà ale tí. Angyi Kàgàwà í'ì mbá izù tó afina nà òkùá, pbétù kòmbí kà rí'ì ìnè izù tó afina nà òkùá'.

Kàgàwà bhà ale àkàná 'òkò yà ìnzá ka ná'ù ale nzínzi ð tí dhu

(Ròm 13.1-8; Èfè 6.5-8; Tit 2.9-10; 1Pé 3.14-18)

¹¹ Òdhídhù, yà atdíðs ma mòzè nyí rò, ma mìtè òzè nyí ìtè tí àdhàdhì olo tí arí'ì, ndírò abhi ð arí'ì yà adzi ð ale bhèyi. Nyí nyàkà nyíndà nyí itse yà ale-ngbò ózè konzi nzére dhu rò rò. I dhu ní yà ale-afí ózè konzi Kàgàwà-nyìkpó nòfò dhu nà arí 'ùgye dhu. ¹² Nyí nyàkà nyí'ì ídzi mètso nà yà ìnzá Kàgàwà nàní ale-nzínzi ð, ndíní nyí mà abádhí èdhù nzére dhu ònzi nyí nyárí dhu tí rò, abádhí adù tí nyí nyónzina ídzi dhu nála, 'àdù Kàgàwà nílè yà kà rí'ì òná idhò ð.

¹³ Alé tó Ádrèngbàle Yèsù Krístò-okú dò rò, nyí nyàkà nyí'ì ádrèdrònga ó arí'ì kórò ale-tsù dhu: nyí nyàkà nyí'ì ádrèngbà kamà-tsù dhu, kórò ale dò kà rí'ì kamà tí nídhuní. ¹⁴ Ndirò, nyí nyàkà nyí'ì pbalìwálf-tsù dhu, ádrèngbà kamà úli ndi abádhí, ndíní ongó tí anya òtè nzére dhu nònzì ale dò, 'àdù ídzi dhu nònzì ale tsemèrà nònzì nídhuní. ¹⁵ Obhó tí, Kàgàwà ózè dhu ní: mbèyi nyí nyónzina dhu-otù ð nyòwù pbadhómá, yà ìnzá nga nàní ale-tsù nùtsi rò ìnzí ròtè. ¹⁶ Nyí nyàkà nyòkò àdhàdhì dýóyá arí'ì ìtírd ale bhèyi. Pbéta, nyí nyàkà nzá nyídyi wò òkùá nyí nyarí'ì nyí-tírd dhu rí'ì fùkù nzére dhu-dònga òfù rí dhu tí. Pbéta nyí nyàkà nyòkò àdhàdhì Kàgàwà bhà ìno tí arí'ì ale bhèyi. ¹⁷ Nyí nyàkà nyí'ì kórò ale. Nyí nyàkà nyòzè a'uta nà odhíkù. Nyí nyàkà nyònzì Kàgàwà-òdò. Ndirò nyí nyàkà nyí'ì ádrèngbà kamà.

Yèsù Krístò bhà àpè tó ðfò

¹⁸ Nyí kasutále tírd, nyí nyàkà nyí'ì fùkù kasù tó ádrèdrò ale-tsù dhu, nyàdù kórò ifùta nábhù fíyò, ìnzí ní nyí'ì kàkà ídzi ale tí ndírò yorowà t'ále tí arí'ì-tsi-tsù dhu kèlè. Pbéta, nyí nyàkà nyí'ì kàkà òrè aròrè-tsi-tsù dhu mà átò. ¹⁹ Obhó tí, nyí nyapé ìnzá nyí nyàkànyà nyàbà àpè-dzi nòndù Kàgàwà nyí nyí'ì dhu-okú dò rò, ní nyí nyònzì wà kà-nyìkpó nòfò dhu. ²⁰ Nzére dhu nyí nyónzì dhu-okú dò rò ka kí nyòvì dhu-dzi nyí nyòndù rò, ìngbà ifùta ndi nyí nyàdù àbàná? Pbéta, nyí nyapé àpè-dzi òndù ídzinga nyí nyónzì dhu-okú dò rò, ní ndi dhu rádù Kàgàwà-nyìkpó nòfò. ²¹ Ndi dhu tó nga ní ndi Kàgàwà núnzi nyí ní. Obhó tí, Krístò náabà àpè átò okùkù dò rò, rí'ì ídzi ðfò tí fùkù, ndíní nyí nyùngu tí owùna. ²² Abádhí nánzì nzá nzérenga, ndírò ùtrátá tó òte mà náahù nzá kà-li'ò rò. ²³ Indrù ènd dhu ndi ní rò, kèno nzá dhu i ale ní. Àpè àbà ndi ndi ìndrù-fò rò, kìvà nzá dhu i ale rò. Pbéta, kèbhà ndi Kàgàwà, yà obhónanga dò arí ìndrù-ànyà ìtè ale-fò. ²⁴ Krístò nyú ndítírd nánò àlè tó nzérenga tó tütánga ngbòna rò, àpè ndi ndabà mèsalabhà dò rò, ndíní nzérenga tó àlè kí'ì tí íwà úve ale bhèyi, àlè rádù òkò àlè ròngò obhónanga tó dhu nònzì àlè tó ípìrònga ð. Kàbà otù dhu náabhà ndi nyí Kàgàwà rìgù nyí. ²⁵ Obhó tí, angyi nyí nyí'ì àdhàdhì ùwùwí tamà bhèyi, pbétù kòmbí nyí nyíngò wà nyòdò arí ndàdù òkùá-nga àndà ale-tí'ò'.

Vèbhàlé mà fíyò kpabhàlé màná náká 'òkò tí dhu

(Èfè 5.22-23; Kòl 3.18-19; 1Tì 2.9-11)

3 ¹ Nyí mà átò vèbhàlé, nyí nyàkà nyí'ì fùkù kpabhàlé-tsù dhu. Ní, ìnzá màtí abádhí nzínzi ð atdíðhená ale ná'ù Kàgàwà bhà Òte rò, fùkù ídzi mètso ní, nyí nyàdù abádhí ìdhà, nyàbhù rà'ù ndi Òte, ìnzá màtí nyí nyòvò dhu fíyò ròrò. ² Abádhí ìdhà rádù rà'ù ndi Òte dhu ní, fùkù ídzi ndírò ifùta tó mètso nálá í f dhu. ³ Fùkù izò náká nzá ndi'ì ale-ngbò rò tí ka kálàna dhu tí, àdhàdhì ale-dòkà òkyè ka kí dhu mà, orò tó lèngètù mà

^h2.9 Uvt 19.5-6; Tòr 4.20; 7.6; Ìsa 9.1; 43.20-21

ⁱ2.10 Òse 1.6,9; 2.1,23,25

^j2.25 Ìsa 53.4-9

petè màna ùfò ka kí dhu mà, ndirò ngátsi ní, orú odzina nà m̀̀dzarù ùfò ka kí dhu màna bhèyi. ⁴ Pbé̀tù, fùkù izo náká rí'ì ale-afí-òná rò ka kí ale torò nónzi ní izo, yà ìnzí rádù ndinza tí. Ndi izo àká rí'ì màr̀ngà tò ndirò yorowà tò ale-afí òná rò àhù izo tí. Wò dhu bhèyi izo-tidò nòzà Kàgàwà arí orú odzina nà izo tí. ⁵ Angyi, Kàgàwà nà'ù vèbhàlé, 'àdù kórò atdyúya ìlì d̀nà, nóongónà toròya ònzi, 'àdù òko ifata ð fíyò kpabhàlé-ònzì wò dhu bhèyi. ⁶ Atdí òfò ní, Sàrà ongónà p̀bìndà kpsatsibhàlé Àbràhamù-tsù dhu ìrì, ndòngò ànzìnà àdr̀ngbàlé tí^k. Ní, nyí nyàdù ì'ì àdhàdhì kàbhà vèbhínzo bhèyi, nyí nyapè ídzìnga ònzi ìnzí nyí nyí òdò idò rí ìndrù ð atdí dhu mà-òdò ònzi r̀rò.

⁷ Ndirò nyí kpabhàlé, nyí nyàká nyòkò fàkù vèbhàlé màna ìrita ð, nyàdù dhu ùni abádhí r̀rì ìvivi ale, ròsè d̀kù ná. Nyí nyàká átò nyàbhù ifata abádhí tò, abádhí nábà wà ípìr̀ngà tò ídzìnga atdíkpá nyí màna nídhuní. Nyí nyàká nyònzì dhu wò dhu bhèyi, akye dhu arana fùkù itsòta-tsù nùtò ní.

Obhónanga ònzi ka kí dhu-okù d̀ò rò ka kí àp̀bè àbà dhu

(Màt 10.24-31; Ròm 6.3-4; 12.14-21; Èbr 11.7; 1Pé 2.12,19-20,21-24)

⁸ Kùtsa ma mí d̀nà rò ní, nyí kórò nyí nyàká nyí'ì nyí atdí dhu d̀ò, ndirò nyí nyàká nyí'ì òdhíya rí'ì òná izo ùndo arí atdíkpá abádhí màna ale tí. Nyí nyàká nyòzè nyí atdí àbà bhà ale bhèyi, nyí nyàká nyí'ì izo tò afíya nà ale tí, ndirò nyí nyàká nyí'ì yorowà t'ále tí nzínzikù ð. ⁹ Nyí nyàká nzà nyùbho nzére dhu nzére dhu ní nzínzikù ð, ndirò nyí nyàká nzà nyùnò dhu nyí ní dhu ùnò ale ní. Pbé̀tù nyí nyàká nyòwù Kàgàwà ònzi rò ràso ì dhu nònzì r̀kù ale. Obhò tí, yà ndì ndunzi nyí owùna nyí nyungu tí rò, Kàgàwà nàakò làkà fùkù ndàtì, ndì r̀rì nyàsò. ¹⁰ Obhò tí, Ìlìl̀ Andítà rátina:

«Ndi nózè ndì'ì ípìr̀ngà nà ndàdù hirò ònzi kórò p̀bìndà idho ð ale, náká ndòdò idàna nzére òtè òtè ndì ndí dhu rò rò, ndirò títò ùno ndì ndí dhu rò rò.

¹¹ Kàkà ndìndà ndì nzére dhu ònzi ndì ndí dhu rò rò, ndàdù idzi dhu ònzi.

Kàkà ndòné màr̀ngà, ndàdù owùna ùngù atdídò.

¹² Obhò tí, Àdr̀ngbàlé-nyìkpò rí'ì obhónanga ònzi arí ale d̀ò.

Ndirò, kà-bì rí'ì abádhí tò itsòta ìrì ndì ndí ró.

Pbé̀tù, kárfì dzinà-dò nùgèrè nzérenga ònzi arí ale t̀ò¹.»

¹³ Àdhi p̀bà ale ndì nzére dhu ònzi rádù r̀kù idzi dhu ònzi arí atdyúya nyú nà ale tí nyí nyí'ì r̀ò? ¹⁴ Nyí nyònzì wà hirò dhu apé ì'ì obhónanga nyí nyònzì dhu-okù d̀ò rò nyí nyí àp̀bè àbà dhu tí. Nyí nyàká nzà nyònzì ìndrù-òdò, ndirò nyí nyàká nzà nyàbhù d̀kù rìnza ndì. ¹⁵ Pbé̀tù, nyí nyàká nyí'ì Krístò afíkù ð Àdr̀ngbàlé tí. Tsàkù ka kivù dhu kà-rò nyí nyáp̀bà afíkù okùna d̀ò rò dhu d̀ò rò, nyí nyàká nyí'ì ndì ale tò nyí nyádùna ndì dhu d̀ò dhu nà. ¹⁶ Pbé̀tù, nyí nyàká nyònzì ndì dhu ìyònga ð, ndirò ifata ð, idzi afíkù nà nyí nyí'ì r̀rò. Ndi dhu bhèyi ní ndì, kàkà nyùdhù rí 'àdù àmbe dhu ùnò d̀ò nyí ní p̀bàkrístò tí nyí nyí'ì nyàdù ì'ì idzi m̀tsò nà dhu-okù d̀ò rò ale-nyí rádù ìwù. ¹⁷ Obhò tí, idzi dhu ònzi ka kí dhu-okù d̀ò rò ka kí àp̀bè àbà, ndì dhu rádù ì'ì, Kàgàwà-nyìkpò nòfò dhu tí dhu ní idzi dhu nyú, ròsè nzére dhu ka kònzì dhu-okù d̀ò rò ka kí àp̀bè àbà dhu d̀nà.

Krístò ònyà idzi òr̀-akpà ð kórò dhu-tsí d̀ò dhu

¹⁸ Krístò nyú nábà àp̀bè atdí-g̀na tí ìndrù anzi nzérenga-okù d̀ò rò. Ka ní'ì obhónángatàlé. Ní kàvè nzére ale-okù d̀ò rò, ndíní ndì ndabhè tí nyí nyòwù ùvò Kàgàwà-tí'ò. Ka kahò ka, ròvè ngbòna òná rò, p̀bé̀tù Kàgàwà bhà Ìlìl̀-Àlafí adù ípìr̀ngà àbhù kà tò t̀d̀t̀d̀. ¹⁹ Níró ní ndì kàdù àrà dhu òvò òvè-bvù ka kúsò ró ì nòtù ùvùvè ale t̀m̀.

^k3.6 Opt 6.8-12

^l3.12 Zàb 34.13-17

^m3.19 Atdidhená ale arí ìr̀ena dhu ní Yèsù rarà Ídzi Màkùr̀ù nùndò òvè-bvù. Ndirò ngùkpàkà ale-tsí arír̀ena ní kà rarà p̀bìndà mùl̀m̀à tò dhu òvò ànyì.

²⁰ I ale ní'ì kàkà angyinã rò ì nuvò ìnzí 'ìrì Kàgàwà-tṣù dhu ale, yà Kàgàwà andù fíyò dhu-dzi Nwà rí ádràngbà bàtò-fyà-ba nòbholò ònà kàsùmì ð. Ní, ngúfe ale kèlè, kà-tí ní àrè ale náatsù ndí *bàtò-fyà-ba ð, 'àdè ùgù idha rí tséya òtí dhu ð ròⁿ. ²¹ Wò ndí kàsùmì ð ndí nanzì dhu rìtèna ní *bàtizò tó ðfò, yà kòmbí arí nyígè fùkú nzérenge ð rò ðfò. Ndi bàtizò-tí ní nzí ale-ngbò rò andrita nú'ò ka kí idha ní dhu, pbètù ka ní ale àbhù ka kí Kàgàwà tò ídzi ale-afí na dhu. Ndirò, Kàgàwà ràdè nyígù ndí bàtizò-otù ð, Yèsù Krístò ingbè ndí òve-bvè rò dhu-okú dò rò. ²² Kúpò wà òrè-akpà ð, ndirò kàrádi ádràngbànga tó ngari ð Kàgàwà bhà fangà dònà rò. Ndirò kònyè idzi màlàyíkà mà, òrè-akpà ð arí'ì ádràngbànga mà, ádràngbànga tó òbi mànà nà dhu-tsi dš.

Krístò ná'ù ale náabáya dhòdhóhónge tó ípirònga fíyò àpbè dzidš dhu

(Rom 6.6-13; Èfe 4.17-24)

4 ¹ Krístò náabà àpbè ngbóna ònà rò. Nírò nyí mà átò nyí nyàkà nyúdhè nyí mbèyi nyí nyábàna àpbè-dzi t'òndùta tò. Obhó tí, ngbóna ònà rò rí àpbè-dzi nóndù ale rìtèna dhu ní ndí ròzè ndèbhà nzérenge t'ònzita. ² Ní kòmbí, yà ònzikú ndí nèbhà ndíni nyí nyoko tí yà adzi dš ònà kàsùmì ð, nyí nyàkà nzá nyòkò tdtí dš yà nyí nyádè atdyúya òhò nzére dhu ràmbe nyúnda dš. Pbetù, nyí nyàkà nyòkò àdhàdhì Kàgàwà-afí òzè dhu bhèyi. ³ Obhó tí, angyinã rò nyí nyádà àbhš idho nyú nyòngò dhu ònzì àdhàdhì inzà Kàgàwà ná'ù ale náarònzina dhu bhèyi. Nyí nyávu nyòngò òko mènynòni tò ðfò mà, nzére dhu-atdyú t'òhota mà, iwa t'òrita mà, ònyè ònyè nyí nyí wégúwégú dhu mà, iwa òmvè nyí nyí bhélébhélé dhu mà, sànamè èlè nyí nyí dhu mànà dhu tó ðfò ð. ⁴ Pbetù kòmbí, idho ràrà kòkò inzà Kàgàwà ná'ù ale èkò rš èkò tí, ìnzí nyí nyí nyúngbò atdíkpa ì mànà tdtí dš ì nzére dhu t'ònzita ð rò. Ndirò, abádhi ròwu dhu ènò rš ènò tí nyí nì. ⁵ Kòkò ì ale náaweya ì anzì dhu ìtí dš Kàgàwà-ònzì. Ndi Kàgàwà ròdona ní èvèvè ale mà ípirò rí rí'ì ale mànà-ànyà ntdì ndí ndí dhu. ⁶ Wò dhu-okú dò rò ní ndí, ka kuno Ídzi Màkùrè èvèvè ale tò átò^o. Ìmbà dhu rí'ì abádhi èvè kórò ale-ànyà ka kítì ròngò èvè dhu-okú dò rò dhu màtí, ní abádhi rí ípirònga àbà àbà dhòdhóhónanà ìlìlì Alafí-otù ð Kàgàwà arí'ì nà dhu bhèyi.

Kàgàwà arí dhèdhèrò perè-tidò ùbhò ìndrù tò kórò ale tò ídzinga nabhè tí dhu

(Luk 21.34-36; Rom 12.5-11; Gàl 6.10)

⁷ Kórò dhu-tṣù rí ndòdì ònà kàsùmì nindù wà ndí. Ní ndí dhu-okú dò rò nyí nyàkà nyí'ì dhu-ònga t'òvòta nùni ale tí. Ndirò nyí nyàkà nyòkò nyìkpòkù nà, ndíni nyàmbè tí nyítsò dš. ⁸ Ndirò ròsè kórò dhu dònà, nyí nyàkà nyòzè nyí atdidš nzínzikù ð, àzè náarí àbhš nzérenge-dònga nòfè nfdhunì. ⁹ Nyí nyàkà nyòwù nyàkò rò nzínzikù ð, ìnzí nyí nyónu nyí ní rórò. ¹⁰ Nzínzikù ð ingbatí fli ndí ale mà nákà ndònzì kasù yà pbìndà ídzinga-otù ð Kàgàwà àbhù fónà perè ní, ndíni kórò ale tò ídzinga nabhè tí. Ndi dhu bhèyi ní ndí, nyí nádù ì'ì mbèyi arí kasù ònzì foyà Kàgàwà úbho àbhš dhèdhèrò perè-tidò ní kasutále. ¹¹ Ote òvo ka kí ìndrù tò ní perè nà rí'ì ale, nákà ndòvò ìndrù tò ní Kàgàwà bhà Ote. Ndirò ìndrù tò ka kí kasù ònzì ní perè nà rí'ì ale, nákà ndònzì ka yà Kàgàwà àbhù fìndà òbi ní, ndíni ìndrù ilè tí Kàgàwà-òvò kórò dhu ð Yèsù Krístò-nyutsì. Ilèta nákà kabhù kà tò tí, ndirò kàfí'ì ádràngbànga tó òbi nà dhòdhóhónge nà. Àminà.

Àpbè àbà arí Krístò-okú dò rò ale nònzíya hirò dhu

(Màt 5.10-12; Kas 5.41; 14.22; 2Tè 1.4-12)

¹² Adòdù, yà atdidš ma mòzè nyí rò, nyí nyàkà nzá idho ràkò nyí yà ododu àpbè tò umvútá rí nyàbà rò. Nyí nyàkà nzá nyòzè ndí dhu rí'ì olo tí fùkù. ¹³ Pbetù, idhèkù àkà ndí Krístò mànà nyí nyúngbò nyí kàbhà àpbè-otù ð dhu-okú dò rò. Ní, kàbhà ádràngbànga tò awàwè rí nditè kórò ale tò nìnganí, idhèkù nfikaya ndí atdidš nyú ròsè.

¹³20 Opt 6.1-7.24

^o4.6 Èvèvè ale tí ka kírèna irò ní, kàkà iwà ì iri Ídzi Màkùrè rórò èvè ale.

¹⁴Nyí nyáká nyòzà nyí hirò nónzì ale tí yà indrù rí dhu èno nyí nǎ Krístò-okú dò rò rò. Obhò tí, ndí dhu rítèna dhu ní Kàgàwà bhà Ìlílà-Alafí, yà ádrèngbànga tó awáwè nà arí'í ale rarí àdì nyúkàtsi. ¹⁵Nzínzikù ð atdí ale mà náká nzá ndàbà àpè abvo òkye ndí ndarí dhu-okú dò rò, ogbo ònzi ndí ndarí dhu-okú dò rò, nzére dhu ònzi ndí ndarí dhu-okú dò rò, ndírò ngàtsi ní, ngàkpà ale tó dhu ò ndí ndarí ndítsù dhu-okú dò rò. ¹⁶Pbétù, ndí ale apé àpè àbà màkrístò tí ndí ndí'í dhu-okú dò rò, náká nzá nyína rìwè. Pbétù kàkà ndilè Kàgàwà, Krístò-òvò rí'í ònà nídhuní.

¹⁷Kàgàwà rí indrù-ànyá ìdì ònà kàsùmí nínùdù wà ndí. Ndirò kà rí ndí anya t'ítdita nópè àlè'í pbìndà ale nyú rò rò. Ní dhu apé í'í àlè-rò rò ndí anya t'ítdita rí ndòpè dhu tí, ní yà ì núvò ìnzí 'à'ù Kàgàwà bhà Ídzi Màkürù ale-rò dhu ròlo ìngbà dhu bhèyi? ¹⁸Ìlílà Andítá rí dhu òvo ndàtí:

«Dhu apé í'í obhónàngatále nyú náarògè ádrèngbà àpè ð ndí ndùdà rórò dhu tí, ní nzérenngatále, yà ìnzá Kàgàwà ná'ù ale-rò dhu nóoloya ìngbà dhu bhèyi?»

¹⁹Nírò, yà àpè àbà arí Kàgàwà ózè dhu ònzi ì arí dhu-okú dò rò ale, náká 'ùbho ì Kàgàwà yà ì nanzi ale tò ídzi dhu ònzi ì f rórò. Ndi Kàgàwà ní yà ndí ndànò dhu ifù arí ale.

Kànìsà ð pbàkürù mà kórò ngàkpà pbàkrístò mànà tò Péterù rí sedzà àbhù dhu

(Kas 20.28; Èfe 6.10,18; 1Tè 5.6-8; 1Ti 3.1-7; Yàk 4.6,10)

5 ¹Ma mí dhu òvo kàkà nzínzikù ð rí'í *kànìsà ð pbàkürù tò matí: ima mà átò ma rarí màkürù-akpà. Ima ní Krístò bhà àpè tò ngàmbi, ndírò ròsè wòrí ònà, ma mí'íya ìnè ngari nà átò wò rírá ádrèngbànga tó awáwè ð. ²Ní nyí pbàkürù tírò, nyí nyáká nyòdò wò Kàgàwà ábhù fùkú pbìndà ale mbèyi, àdhàdhì tàrà t'èndatátale náarí pbìndà tàrà tò màhò òdò dhu bhèyi. Nyí nyáká nyònzì ka ìnzí ní àtù tí ka kí nyùtù dhu-okú dò rò, pbétù nyí nyáká nyònzì ka ídzi afiké na, Kàgàwà nózè ka dhu bhèyi. Nyí nyáká nzá nyònzì ndí kasù ongyéngá nyí nyabá tí ònà, pbétù nyí nyáká nyònzì ka nyí nyúbho nyí ndí kasù t'ònzita tò dhu-okú dò rò. ³Nyí nyáká nzá nyònyù idzi obi nà kòkò ì Kàgàwà ábhù fùkú ale dò, pbétù nyí nyáká nyí'í idzi ófí tí abádhí tò. ⁴Nírò ní ndí nyí nyabáya ádrèngbànga tò awáwè tò màkàkà, yà ìnzí fíndá aya ràdè ìku, Ádrèngbà Èndataba Yèsù Krístò rírá nínnganí.

⁵Nyí mà átò indrù-òwú tírò, nyí nyáká nyí'í kòrí pbàkürù. Nyí'í abádhí mànà kórò, nyí nyáká nyòkò yòròwà nà nzínzikù ð. Obhó tí, Ìlílà Andítá náarátina: «Kàgàwà arí ndügye yà 'ídzi arí ítirò ale nà, pbétù kàràdù pbìndà ídzinga ìtè yòròwà nà aróko ale tòP.»

⁶Nírò, nyí nyáká nyòkò yòròwà nà Kàgàwà, yà ádrèngbànga tò obi nà arí'í ale-ònzí, ndí'í kádùya tí nyídzi orú àkàkà kàsùmí ð. ⁷Nyí nyáká nyàbhù kórò fùkú mètètù kà-fò, Ábadhi rí'í ìnè nyòdò ndí ndí ró nídhuní.

⁸Nyí nyáká nyí'í afíya òtò ràdè ale tí, nyàdè nga àndà mbèyi. Obhò tí, fùkú òmvù Pfòmvo rí'í ìnè ngbòkù òrì ndí ndí ró, ndàmbe òndru dò òhònà ndí ndarana ndà'a ale òme rí àrì bhèyi. ⁹Ní, nyí nyáká nyòdì pòkù kònzí, nyí'í pòtsò fùkú a'uta ð. Nyí nyàmí wà dhu kórò ngari ònà yà adzi ð, Yèsù ná'ù òdhíkù rarí wòrí àpè-tidò nàbà átò. ¹⁰Nyí nyí àpè àbà àbà àkè kàsùmí tí. Pbétù, Kàgàwà yà kórò ídzinga-tidò ìbho arí indrù tò ale, núnzi nyí ndí'í nyí nyabá tí ngari pbìndà dhòdhòdhóngà nà arádi ádrèngbànga tò awáwè ò, Krístò mànà nyí nyúngbò nyí dhu-otù ð. Ndi àpè àbà nyí nyí ònà kàsùmí ð, kà rí nyàbhù nyí'í àkàkà ale tí, ndàdè fùkú a'uta nàbhù ròtsi obi. Ndirò kà rí nyàbhù nyòtsi obi, ndàdè nyàbhù nyí'í kòtsò ìnzí ùkànga ríwí rórò. ¹¹Àbadhi ní ndí ádrèngbànga tò obi nà àkà ndí'í dhòdhòdhóngà nà ale. Àmìnà.

Bhàrùwà ríku dóná rò ovìta

(1Tè 5.23-28)

¹²Ma màbhù rándí yà ídö bhàrùwà-ngba fùkù ní Sílà^q. Ma mání àbadhi òzè adòdu yà ifùta nà àkà ale nyú tí. Ma màndí ka ndíni nyí nabhù tí nyötsi òbí afíkù ònà rò, nyàdù dhu èni Kàgàwà bhà ídzìnga nyú ràrè ndí wò nyí nyàpà nyí ròná.

¹³Bàbeli^r tó kígò ð arí⁷ Kànìsà, yà Kàgàwà ópì fìndà àdhàdhì ndí ndapè nyí átò dhu bhèyi, nóvi nyí. Ndirò Màrkò, pbanìngba a'uta ð, nóvi nyí^s. ¹⁴Atse nyàtse nyí nzínzikù ð àzè tó dhèdhe nyú nà atdí àba bhà ale bhèyi. Ndirò nyí Krístò bhà ale tíró kórò, Kàgàwà àkà ndàbhù nyí nyòkò màrèngà ð.

^q5.12 Pbarómá t'ávàna ð, ka kí Sílà nánzi átò Silìvanù tí (Kas 15.22,27,40; 1Tè 1.1; 2Tè 1.1).

^r5.13 Bàbeli tí Péterù ìpè ìrò ní Rómà tó kígò.

^s5.13 Màrkò ní yà Kàgàwà bhà Ídzi Màkùrù nandí ìfò ale nzínzi ð atdí ale.